

Pastorala
Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,
la prima Duminică a Postului Nașterii Domnului
din anul 2019

Privind însemnătatea *ANULUI OMAGIAL AL SATULUI ROMÂNESC*
(*AL PREOȚILOR, ÎNVĂȚĂTORILOR ȘI PRIMARILOR GOSPODARI*)
ȘI A ANULUI COMEMORATIV AL PATRIARHILOR *NICODIM MUNTEANU*
ȘI *IUSTIN MOISESCU* ȘI AL *TRADUCĂTORILOR DE CĂRȚI BISERICEȘTI*,
în *Patriarhia Română*

PREACUVIOSULUI CIN MONAHAL, PREACUCERNICULUI CLER
ȘI PREAIUBIȚILOR CREDINCIOȘI DIN PATRIARHIA ROMÂNĂ,
Har, bucurie și pace de la Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh,
iar de la noi părințești binecuvântări!

Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți frați și surori în Domnul,

Continuând tradiția începută în anul 2008, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2019 ca fiind „*Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)*”, precum și „*Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești*”, în Patriarhia Română.

Prin această inițiativă, s-a dorit evidențierea faptului că satul este spațiul în care s-au format și s-au păstrat, de-a lungul timpului, multe dintre valorile autentice spirituale, culturale și identitare ale poporului român.

Împreună cu omagierea satului românesc, anul 2019 constituie prilej de comemorare a traducătorilor de cărți bisericești, respectiv prilej de evocare a două mari personalități ale Ortodoxiei românești, anume vrednicii de pomenire: Patriarhii Nicodim Munteanu (6 decembrie 1864 – 27 februarie 1948) și Iustin Moiescu (5 martie 1910 – 31 iulie 1986). Acești doi distinși întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române, ambii fii ai satului românesc, și-au adus contribuția, în special prin ostenelele lor cărturărești și pastoral-misionare, la întărirea conștiinței românești și luminarea credincioșilor prin credință și cultură.

Dreptmăritori creștini,

În mai multe rânduri, Sfânta Scriptură pune în evidență rolul satului. Astfel, în Vechiul Testament, satul este deseori amintit ca loc de împlinire a profețiilor sau a voinii lui Dumnezeu între oameni (cf. *Ieșire* 8, 13; *Levitic* 25, 31; *Judecători* 5, 7; *Neemia* 6, 2; *Iezechiel* 38, 11), dar și ca spațiu de păstrare și de valorificare a tradițiilor poporului ales (cf. *Estera* 9, 19).

Iar în Noul Testament, Sfinții evangheliști dau mărturie că „*Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățând în sinagogle lor, propovăduind Evanghelia împărăției și vindicând toată boala și toată neputința în popor*” (*Matei* 9, 35; *Marcu* 1, 38; *Marcu* 6, 6; *Marcu* 8, 27; *Luca* 5, 17; *Luca* 9, 12). Prin urmare, se poate observa că Mântuitorul Iisus Hristos a propovăduit Evanghelia Sa nu doar în cetăți, ci și în sate. De pildă, satul în care mergea El adesea era *Betania*, unde locuiau Lazăr și surorile lui, Marta și Maria.

După Învierea din morți, Domnul Iisus Hristos S-a arătat ucenicilor Săi, Luca și Cleopa, ca un călător necunoscut, și S-a alăturat acestora în drumul lor spre un „*un sat care era departe de Ierusalim ca la șazeci de stadii, al cărui nume era Emaus*”. În acest sat, *Emaus*, Mântuitorul a săvârșit prima frângere a pâinii de după Învierea Sa din morți. La Emaus, El S-a făcut cunoscut ucenicilor Luca și Cleopa, după ce, pe cale, „*le-a tâlcuit lor din toate Scripturile cele despre El*” (*Luca* 24, 13-32). Așadar, ***Iisus dăruiește și oamenilor de la sat lumina Învierii Sale împreună cu arvuna vieții veșnice.***

Pentru țaranul român, locuitor al satului, Dumnezeu a fost și este o prezență tainică, nu o idee abstractă. La sat, poate mai mult decât la oraș, prezența harică a Creatorului în natură este mai ușor percepută și apreciată, deoarece țaranul înțelege mai bine că valoarea naturii înconjurătoare este dată de faptul că aceasta este darul lui Dumnezeu pentru om, dar care trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor. Țaranul creștin sau locuitorul satului cultivă cu evlavie țarina și iubește patria lui pământească ca fiind dar primit de la Dumnezeu, spre a se pregăti aici pentru patria eternă cerească, din Împărăția Preasfintei Treimi. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel spune: „*Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*” (*Evrei* 13, 14).

Creările populare perene din lumea satului sintetizează *filosofia profundă a înțelegerii sensului sfânt al vieții și al morții*, așa cum evidențiază părintele Dumitru Stăniloae, în citatul următor: „*omul și firea întregă sunt transfigurate prin Taina Sfintei Împărtășanii, prin lumina ce țâșnește din Trupul Domnului prezent în ea. La Liturghie, țaranul român se deprindea să vadă lumea cu alți ochi, învăța să o vadă poleită în albul strălucirii dumnezeiești, plină de taina prezenței divine, a luminii tabo-ric. Peste toate strălucea lumina sărbătorii. De aceea, și el se îmbrăca în straie albe, curate, ca să fie solidar cu lumina dumnezeiască răspândită peste fire, ca să închipuie prin ele nestrăciunea veșmântului care nu i se va mai fura*”¹.

¹ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Opere complete, Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, vol. IX, Ed. Basilica, București, 2018, p. 336.

În contextul acestei armonii dintre țăran și Dumnezeu, dintre sat și veșnicie, activitatea preotului, a învățătorului și a primarului gospodar ne arată că viața satului nu se desfășoară oricum, ci aceasta ține seama de anumite reguli sau datini împământenate de veacuri, care înseamnă tradiție moștenită și transmisă de-a lungul generațiilor.

Astfel, preotul, care propovăduiește Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu, îl învață pe omul de la sat să se roage, îi ascultă durerile și îl dezleagă de păcate, îi sfințește viața, casa și rodul muncii prin slujbele Bisericii. *Preotul este prezent în toate momentele importante din viața creștinului, în special la naștere, la căsătorie și la înmormântare, iar în comunitatea rurală preotul îndeplinește rolul său de păstor duhovnicesc al unei parohii, într-o relație mult mai statornică decât în comunitățile urbane cu multe parohii.*

Alături de preot, în satul românesc, un rol important l-au avut și îl are *învățătorul* sau *învățătorii*, cei care, mai întâi în tinda bisericilor, apoi în școli sau în spații special amenajate, i-au învățat pe copiii sătenilor să scrie, să citească și să se comporte cu bunăvoință și demnitate.

Nu în ultimul rând, un rol important în viața satului îl are *primarul harnic*, care, *ca principală autoritate publică locală aleasă de comunitate, este chemat să fie primul gospodar al comunității*, exemplu pentru ceilalți săteni prin modul în care știe nu doar să se îngrijească de propria sa gospodărie, ci și să arate fidelitate și grijă pentru bunăstarea consătenilor săi.

Mulți primari au afirmat deopotrivă dragostea lor față de satul românesc și față de Dumnezeu, contribuind mult atât la buna gospodărire a satului, cât și la construirea de lăcașuri sfinte, acolo unde acestea lipseau sau erau neîncăpătoare. Biserica, școala și primăria, adeseori învecinate, îngrijite și primitoare, sunt adesea clădirile emblematice ale comunității rurale românești, prin care se exprimă mai ales atașamentul locuitorilor față de propriile valori spirituale, culturale și gospodărești, adică buna rânduială și buna chivernisire a satului.

Vitregiile îndurate în ultimul secol de țăranul român, *prin colectivizarea forțată, prin plecarea sătenilor la oraș ca urmare a industrializării și, mai nou, prin emigrarea sătenilor în străinătate, au avut efecte grave la nivelul identității și mentalității sale*, lovind adânc în normalitatea sau în firescul vieții sale tradiționale și generând în mediul rural transformări negative de ordin spiritual, cultural și demografic. De aceea, astăzi, **satul românesc este oarecum răstignit între idealizare nostalgică și abandonare practică, între identitate tradițională și supraviețuire precară.** Sărăcia, șomajul, dezvoltarea rurală insuficientă și emigrația spre țări mai dezvoltate au condus la o criză majoră în satul românesc, care se zbate între tradiție culturală și supraviețuire materială.

În fața unor asemenea realități triste, pe care nu le poate ignora, Biserica Ortodoxă Română depune eforturi pentru dezvoltarea rurală durabilă și pentru salvarea satului românesc, inclusiv prin proiecte desfășurate la nivel național sau regional, precum Proiectul „*Alege școala!*”, destinat prevenirii și diminuării abandonului școlar, sau Programul „*Sănătate pentru sate*”, concretizat prin organizarea unor acțiuni medicale umanitare, având ca beneficiari persoane defavorizate din mediul rural.

În special preotul este chemat să fie activ în viața comunității, deoarece *activitatea religioasă, liturgică și pastorală nu are doar o consecință cultică sau spirituală, ci ea influențează și viața socială, aduce un spor de calitate vieții într-o anumită comunitate, aduce speranță și creează o comuniune spirituală mai intensă. Iar când se realizează o cooperare benefică între preot, învățător și primar, se creează speranță mai multă și comuniune spirituală mai intensă.*

Iubiți credincioși,

Între vlăstarele satului românesc se numără și doi harnici întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române, pe care îi comemorăm în anul 2019. *Este vorba despre Patriarhii Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu.*

Pe vrednicul de pomenire **Nicodim Munteanu**, al doilea Patriarh al Bisericii noastre (30 iunie 1939 – 27 februarie 1948), îl cinstim pentru ampla activitate misionară, culturală și socială pe care acesta a desfășurat-o, cu mult curaj și jertfelnicie, în timpuri deosebit de grele, în vremuri de criză economică și război, sub presiunea factorilor politici ostili din țară și din străinătate. Fiu al satul Pipirig din munții Neamțului, *Patriarhul Nicodim rămâne în istoria Bisericii și a poporului român o figură reprezentativă, de o verticalitate luptătoare și cu o demnitate înțeleaptă. El a dat dovadă de conștiință misionară, mai ales prin faptul că s-a implicat în scrierea și traducerea mai multor cărți, mai ales a unor lucrări de teologie biblică și teologie pastorală.*

Activitatea sa publicistică și editorială numără peste o sută de lucrări traduse și prelucrate din limba rusă, în mare parte cărți de predici, lucrări teologice și broșuri având conținut religios. Acestea li se adaugă alte câteva lucrări originale, pe care Patriarhul Nicodim le-a publicat spre folosul sufletesc al păstoriților săi. O parte dintre aceste lucrări sunt adresate locuitorilor satelor românești, pe care Patriarhul Nicodim i-a învățat *Ce să creadă și cum să trăiască* (București, 1905) sau *Cum se cuvine să stea creștinul în biserică la slujba Sfintei Liturghii* (București, 1907). Patriarhul Nicodim a arătat un interes deosebit și pentru traducerea textului Sfintei Scripturi. În 1913, a publicat Mica Biblie, iar pentru Biblia sinodală din 1936, a tradus 24 de cărți din Vechiul Testament. La inițiativa și cu binecuvântarea sa, în anul 1944 a fost tipărită o nouă ediție a Sfintei Scripturi, pentru care Patriarhul Nicodim a tradus 24 de cărți din Vechiul Testament și toate cele 27 de cărți ale Noului Testament.

Cel de-al doilea vrednic patriarh pe care-l comemorăm anul acesta, **Iustin Moiescu**, s-a născut la 5 martie 1910, în satul Căndești din județul Argeș. I-a succedat Patriarhului Justinian Marina în scaunul patriarhal, fiind cel de-al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A fost ales în data de 12 iunie 1977 și a păstorit până la moartea sa, în 31 iulie 1986, punându-și în valoare vocația de om cu o cultură temeinică și vastă. *Eleganța și erudiția sa academică au fost rodul unei vieți dedicate studiului, fiind, ca profesor, mitropolit și patriarh, o personalitate cu o temeinică formare universitară de tip european, cu o cunoaștere profundă a scrierilor Sfinților Părinți.*

Într-o perioadă în care regimul politic comunist încerca să impună societății românești ateismul materialist, Patriarhul Iustin a acordat o atenție deosebită activității editoriale, dăruind literaturii teologice în limba română lucrări fundamentale. Între acestea se numără o nouă ediție sinodală a textului Sfintei Scripturi (*Noul*

Testament din 1979 și *Biblia sinodală* din 1982), precum și cărți de cult diortosite împreună cu manuale noi pentru învățământul teologic liceal și universitar.

Totodată, el este inițiatorul mării colecții de traduceri din scrieri patristice intitulată *Părinți și scriitori bisericești* (PSB), proiectată a avea 90 de volume. Începând cu anul 2007, această însemnată colecție patristică în limba română a intrat în proces de reactualizare, ca o cultivare a moștenirii spirituale luminoase pe care Preafericirea Sa ne-a lăsat-o.

Așadar, Părintele Patriarh Iustin rămâne în memoria Bisericii noastre ca un om echilibrat, un teolog erudit și un păstor înțelept, prin fidelitatea sa față de tradiția ortodoxă, patristică, prin temeinica sa pregătire academică, prin sobrietatea sa în relațiile umane, precum și prin bunătatea și dărnicia sa părintească, exprimate adesea discret, dar eficient².

Prin activitatea bogată de traducători pe care au desfășurat-o, atât Patriarhul Nicodim Munteanu, cât și Patriarhul Iustin Moisescu continuă șirul traducătorilor de scrieri bisericești, care, prin osteneala lor, au contribuit atât la introducerea limbii române în cult și în cultura românească, cât și la transmiterea adevărului de credință în limba poporului român.

Fără munca de veacuri a traducătorilor Sfintei Scripturi, ai cărților de cult și ai scrierilor sfinților părinți, credincioșii români nu ar fi avut acces, în limba proprie, la frumusețea și profunzimea Cuvântului lui Dumnezeu și nici la înțelegerea sfintelor slujbe sau la bogatele învățături patristice.

Limba unui popor se maturizează și se sfințește atunci când ajunge să exprime Cuvântul lui Dumnezeu. Maturizarea limbii române a avut loc în secolele XVI-XVII, în spațiul bisericesc, odată cu traducerea primelor cărți de cult și a Sfintei Scripturi. Acestea au fost cele dintâi documente și monumente ale limbii române literare și ale culturii românești.

Astfel, după tipărirea în limba română a Bibliei de la București, în anul 1688, prin strădaniile unor traducători precum diaconul Coresi, mitropoliții Teofil și Ștefan și Sfântul Antim Ivireanul în Țara Românească, Sfinții Varlaam și Dosoftei în Moldova, Sfântul Simion Ștefan în Transilvania și mulți alți ostenitori, spre sfârșitul veacului al XVIII-lea **toate cărțile de cult au fost traduse în limba română și au circulat în toate provinciile românești.**

Așadar, în anul 2019 sunt comemorați toți traducătorii, care, prin efortul lor, din dragoste față de Cuvântul lui Dumnezeu, față de limba română și față de popor, au transmis adevărul de credință, contribuind astfel la menținerea unității de credință și de limbă a neamului românesc.

Iubiți frați și surori în Domnul,

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, ne aflăm la începutul Postului Nașterii Domnului, numit și Postul Crăciunului. Această perioadă este, în primul rând, o pregătire, o sfințire a sufletului și a trupului nostru, prin Spovedanie și Împărtășanie,

² † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Cuvânt înainte” la volumul *Patriarhul Iustin Moisescu: un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Ed. Basilica, București, 2019, pp. 7-8.

dar și prilej de întrajutorare și milostenie. Faptele milosteniei creștine, privite ca roade ale dreptei credințe, sunt expresia concretă a iubirii noastre smerite față de Dumnezeu și de oameni.

Prin urmare, și în acest an, ne adresăm preoților și credincioșilor mireni ai Sfintei noastre Biserici cu îndemnul părintesc de **a organiza, la parohii, mănăstiri, protopopiate și la centrele eparhiale, colecte de bani, alimente, haine și medicamente. Acestea vor fi distribuite celor aflați în suferință și în lipsuri, familiilor defavorizate cu mulți copii, bătrânilor și persoanelor singure fără copii sau rude, cu precădere celor care locuiesc în mediul rural.**

Având încredințarea că veți arăta și în acest an dărnicie creștină și veți răspunde cu dragoste chemării noastre părintești în această lucrare sfântă de binefacere și ajutorare, vă mulțumim pentru generozitatea arătată în anii precedenți și vă reamintim cuvintele Domnului Iisus Hristos: „*Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui*” (Matei 5, 7).

Cu rugăciune, post și milostenie, ne vom pregăti mai bine pentru slăvitul Praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul veșnic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut Om din iubire milostivă pentru oameni și pentru mântuirea lor.

În încheiere, cu multă prețuire, vă îmbrățișăm părintește și vă împărtășim binecuvântarea apostolică: „*Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți!*” (2 Corinteni 13, 13).

† DANIEL

Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitorul tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

† Teofan

Arhiepiscopul Iașilor
și Mitropolitul Moldovei
și Bucovinei

† Andrei

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului
și Clujului și Mitropolitul Clujului,
Maramureșului și Sălajului

† Ioan

Arhiepiscopul Timișoarei
și Mitropolitul Banatului

† Laurențiu

Arhiepiscopul Sibiului
și Mitropolitul Ardealului

† Irineu

Arhiepiscopul Craiovei
și Mitropolitul Olteniei

† Petru

Arhiepiscopul Chișinăului,
Mitropolitul Basarabiei
și Exarh al Plaiurilor

† **Iosif**

Arhiepiscopul Ortodox Român
al Europei Occidentale
și Mitropolitul Ortodox Român al
Europei Occidentale și Meridionale

† **Serafim**

Arhiepiscopul Ortodox Român
al Germaniei, Austriei
și Luxemburgului și Mitropolitul
Ortodox Român al Germaniei, Europei
Centrale și de Nord

† **Nicolae**

Arhiepiscopul Ortodox Român
al Statelor Unite ale Americii și
Mitropolitul Ortodox Român al
celor două Americi

† **Nifon**

Mitropolit onorific,
Arhiepiscopul Târgoviștei
și Exarh Patriarhal

† **Teodosie**

Arhiepiscopul Tomisului

† **Pimen**

Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților

† **Irineu**

Arhiepiscopul Alba-Iuliei

† **Varsanufie**

Arhiepiscopul Râmnicului

† **Ioachim**

Arhiepiscopul Romanului
și Bacăului

† **Calinic**

Arhiepiscopul Argeșului
și Muscelului

† **Ciprian**

Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei

† **Casian**

Arhiepiscopul Dunării de Jos

† **Timotei**

Arhiepiscopul Aradului

† **Ignatie**

Episcopul Hușilor

† **Lucian**

Episcopul Caransebeșului

† **Sofronie**

Episcopul Ortodox Român
al Oradiei

† **Iustin**

Episcopul Ortodox Român
al Maramureșului și Sătmarului

† **Nicodim**

Episcopul Severinului și Strehaiei

† **Antonie**

Episcopul de Bălți

† **Veniamin**

Episcopul Basarabiei de Sud

† **Vincentiu**

Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† **Andrei**

Episcopul Covasnei și Harghitei

† **Galaction**

Episcopul Alexandriei
și Teleormanului

† **Ambrozie**

Episcopul Giurgului

† **Sebastian**
Episcopul Slatinei și Romanaților

† **Petroniu**
Episcopul Sălajului

† **Siluan**
Episcopul Ortodox Român
al Ungariei și Loțtiitor de Episcop
al Daciei Felix

† **Timotei**
Episcopul Ortodox Român
al Spaniei și Portugaliei

† **Mihail**
Episcopul Ortodox Român
al Australiei și Noii Zeelande

† **Varlaam Ploieșteanul**
Episcop-vicar patriarhal

† **Timotei Prahoveanul**
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Bucureștilor

† **Ilarion Făgărășanul**
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Sibiului

† **Paisie Lugojeanul**
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Timișoarei

† **Sofian Brașoveanul**
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Ortodoxe Române a Germaniei,
Austriei și Luxemburgului

† **Emilian Crișanul**
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Aradului

† **Atanasie de Bogdania**
Arhiereu-vicar
al Episcopiei Ortodoxe Române a
Italiai

† **Visarion**
Episcopul Tulcii

† **Gurie**
Episcopul Devei și Hunedoarei

† **Siluan**
Episcopul Ortodox Român al Italiai

† **Macarie**
Episcopul Ortodox Român
al Europei de Nord

† **Ioan Casian**
Episcopul Ortodox Român
al Canadei

† **Ieronim Sinaitul**
Episcop-vicar patriarhal

† **Calinic Botoșăneanul**
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei Iașilor

† **Vasile Someșanul**
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului și Clujului

† **Marc Nemțeanul**
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Ortodoxe Române a Europei
Occidentale

† **Damaschin Dorneanul**
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Sucevei și Rădăuților

† **Timotei Sătmăreanul**
Arhiereu-vicar
al Episcopiei Ortodoxe Române a
Maramureșului și Sătmăruului

† **Teofil de Iberia**
Arhiereu-vicar
al Episcopiei Ortodoxe Române
a Spaniei și Portugaliei